

Edyta Kosik
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach
edytka444@gmail.com

Kreowanie wizerunku bibliotek poprzez imprezy społeczno-kulturalne

Streszczenie: W artykule wyjaśniono pojęcia wizerunek i tożsamość biblioteki. Ukazano na czym polega kreowanie wizerunku biblioteki. Przedstawiono sposób na kreowanie wizerunku biblioteki – imprezy społeczno-kulturalne (festiwale, amatorskie teatry i akcje społeczno-kulturalne organizowane w bibliotece). Ukazano jakie skutki przynosi organizowanie tych imprez. Opisano przykłady konkretnych imprez organizowanych przez konkretne biblioteki – Festiwal Czytania „Czytanie to odkrywanie”, Festiwal Nauki, Techniki i Sztuki, Teatrzyk Kukiełkowy Kacperek, Teatrzyk Biblioteczka, Noc Muzeów w PAN Biblioteki Gdańskiej i Noc Naukowców.

Słowa kluczowe: biblioteka, imprezy społeczno-kulturalne, kreowanie, tożsamość, wizerunek

Wizerunek biblioteki

Wizerunek biblioteki to nagromadzone w świadomości społecznej wyobrażenia o niej. Jest związany z oddziałującym na bibliotekę otoczeniem. Wpływ na wizerunek biblioteki mają przede wszystkim jej użytkownicy (obecni i potencjalni), czyli jej otoczenie zewnętrzne bliższe. Użytkownicy biblioteki są zróżnicowani pod względem społeczno-ekonomicznym, demograficznym i psychograficznym. Biblioteka powinna się starać, zwracając uwagę na to zróżnicowanie, zaspokoić potrzeby swoich czytelników. Na otoczenie wpływ mają również dostawcy, pośrednicy, konkurenci (tworzący jej otoczenie zewnętrzne dalsze) i ich potrzeby biblioteka także powinna mieć na uwadze. Otoczenie zewnętrzne dalsze tworzy warunki, w których musi ona istnieć¹.

Wizerunek biblioteki *tworzy (...) wielowymiarowy obraz [jej] zachowań i jej pracowników. Zmienia się wraz ze zmianą poglądów i upodobań. Na wizerunek mogą oddziaływać nowości i zmiany następujące w bibliotece² na przykład korzystne i innowacyjne zmiany mogą pomóc w pozyskaniu nowych czytelników i powodować zadowolenie obecnych. W wielu przypadkach rzeczywisty obraz biblioteki może się rozbiegać z kreowanym przez nią wizerunkiem, czyli tym jak chce być postrzegana przez otoczenie zewnętrzne bliższe. Obraz ten widziany przez użytkowników, a więc wizerunek zewnętrzny placówki, może się także różnić od postrzegania jej przez pracowników (ocena wizerunku może być zawyżona lub zaniżona). Pozytywny wizerunek zewnętrzny wpływa na budowanie więzi z mieszkańcami danej miejscowości, w której znajduje się konkretna biblioteka, pomaga budować*

¹ ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL, B. *Wizerunek biblioteki publicznej*. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 2006, s. 9–14.

² Tamże, s. 14.

zaufanie do tej biblioteki. Wizerunek biblioteki nie jest wartością stałą. Zależnie od działań podejmowanych przez bibliotekę może być:

- silny, słaby lub obojętny,
- pozytywny lub negatywny,
- aktualny i planowany.

Biblioteka kreuje swój wizerunek w celu zmiany jej postrzegania przez otoczenie i zachodzących w niej procesów. Zmiana ta ma być zgodna z obrazem biblioteki w społeczności, jaki chce osiągnąć. Wiąże to się ze stworzeniem pozytywnego obrazu biblioteki zarówno wśród pracowników, jak i użytkowników. W kreowaniu wizerunku pomagają budowanie tożsamości biblioteki, czyli elementów przy pomocy, których można bibliotekę zidentyfikować. Wyrazista tożsamość buduje zaufanie do biblioteki wśród jej użytkowników³. Na tożsamość biblioteki składają się:

- *zachowania,*
- *komunikacja z otoczeniem,*
- *niewizualne elementy tożsamości,*
- *identyfikacja wizualna*⁴.

Wizerunek biblioteki opiera się na tożsamości. Jest odbiciem tej tożsamości. Dobra opinia o bibliotece tworzona jest natomiast na podstawie rzetelnych informacji o niej⁵.

Imprezy społeczno-kulturalne i ich wpływ na wizerunek biblioteki

Pozytywny obraz biblioteki, a więc jej pozytywny wizerunek może być budowany poprzez organizację imprez społeczno-kulturalnych. Pomaga to pokazać bibliotekę jako miejsce, które żyje, które nie jest tylko ponurym budynkiem z książkami. Imprezy organizowane w bibliotekach przyciągają publiczność, co daje możliwość zwiększenia grona czytelników, zachęcić do korzystania z oferty. Biblioteki mogą także stać się dzięki nim miejscem, w którym toczy się życie kulturalno-społeczne danego regionu.

Poprzez imprezy kulturalne biblioteka buduje także swoją tożsamość (co pomaga w kreowaniu wizerunku) rozumianą jako *zespół cech decydujących o [jej] specyfice jako usługowej instytucji kultury zarówno w odniesieniu do ogółu bibliotek, jak i konkretnej biblioteki i jej indywidualnej kultury organizacyjnej, pozwalającej na wyróżnienie w grupie innych bibliotek*. Biblioteki jako instytucje kultury są użyteczne dla społeczeństwa⁶ m.in. przez dostarczanie rozrywek kulturalnych. Biblioteki w ten sposób rozszerzają swoje funkcje czerpiąc z innych instytucji kultury. Poza udostępnianiem zbiorów oferują inne usługi, a więc rozszerzają swoją działalność⁷ – są organizatorami wystaw, spotkań, koncertów czy festi-

³ Tamże, s. 14-18.

⁴ Tamże, s. 18.

⁵ Tamże, s. 21.

⁶ ZYBERT, E.B. Wstęp. W: Pugacewicz, J.H., Zybert E.B. (red). *Biblioteki. Tożsamość. Kultura*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2013, s. 8.

⁷ KRAJEWSKI, M. Instytucje kultury a uczestnicy kultury: nowe relacje. W: Śliwa, M. (red). *Strategie dla kultury: kultura dla rozwoju: zarządzanie strategiczne instytucją kultury* [on-line]. Warszawa: Wydaw. MIK, 2011, s. 34 [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://badania-w-kulturze.mik.krakow.pl/files/Strategie-dla-kultury.pdf>.

wali. Jako instytucje kultury wpływają na tożsamość kulturową społeczeństwa, umożliwiają kontakty międzyludzkie i wymianę doświadczeń⁸.

Festiwale

Festiwale związane z książką, czytelnictwem, nauką organizowane mogą być przez same biblioteki lub mogą być przez nie współtworzone. Przykładem festiwalu organizowanego przez bibliotekę jest szczeciński Festiwal Czytania „Czytanie to odkrywanie”, którego inicjatorem jest Książnica Pomorska im. St. Staszica. Ideą festiwalu jest *spotkanie z literaturą, w czasie którego słowo pisane ożyje i przemówi – nie jak zwykle, w ciszy i prywatności – lecz we wspólnie dzielonej przestrzeni wyobraźni*⁹. Pierwotnie wydarzenie nosiło nazwę Festiwal Książki Słuchanej (I i II edycja). Zmiana nazwy miała na celu pełne ukazanie, że festiwal jest świętem książki niezależnie od postaci (książka drukowana, czytana czy elektroniczna). W trakcie festiwalu artyści czytają fragmenty dzieł literackich. Odbywają się spotkania autorskie, wieczory poetyckie, spektakle i recitale. Czytana jest zarówno proza współczesna, jak i klasyczna. Festiwalowi towarzyszą także atrakcje dla dzieci np. „Aktywna książka”, „Teatr opowiadacza” czy „Laboratorium dźwiękowo-performatywne” podczas II edycji festiwalu. Do tej pory odbyły się trzy edycje festiwalu. Trzecia edycja odbyła się w dniach 2-5 października 2015¹⁰.

Przykładem festiwalu współtworzonego przez bibliotekę jest Festiwal Nauki, Techniki i Sztuki, którego współorganizatorem od 2009 r. jest Biblioteka Politechniki Łódzkiej. W 2009 r. przygotowała ona cykl wykładów „Nauka i sztuka w Bibliotece PŁ”, w ramach których odbyły się trzy prezentacje:

- „Książki, skrypty, czasopisma – wystarczy jedno kliknięcie” – zasady korzystania oraz prezentacja zasobów Biblioteki Cyfrowej Politechniki Łódzkiej eBiPoL.
- „Od wynalazku do patentów” – przedstawiająca specyfikę informacji patentowej.
- „Informacja w Google – informacja w internecie” – ukazująca różnice w jakości informacji zawartych w źródłach ogólnodostępnych w internecie i informacji zawartych w serwisach i bazach bibliotecznych.

W 2010 r. podczas festiwalowego dnia Politechniki Łódzkiej swoje referaty wygłosili pracownicy biblioteki. W samej Bibliotece Politechniki Łódzkiej natomiast odbył się wykład o elektronicznych źródłach informacji, warsztaty o powstawaniu biblioteki cyfrowej, prezentacje poświęcone popularności działalności artystycznej. W 2011 r. i następnych latach także odbywały się wykłady i warsztaty (np. dotyczące elektronicznych źródeł informacji oraz grafiki komputerowej¹¹).

⁸ ZYBERT, E.B. Wstęp. W: dz. cyt., s. 9.

⁹ Idea festiwalu. W: *Festiwal Czytania* [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.festiwalczytania.pl/info>.

¹⁰ Tamże.

¹¹ SÓJKOWSKA, I. Dla uczelni, dla regionu, dla środowiska: przykłady działań Biblioteki Politechniki Łódzkiej. W: Jerzyk-Wojtecka, J., Wrocławska, M. (red.). *Biblioteka jako „trzecie miejsce” : międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego : materiały konferencyjne*. Łódź: Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, 2011, s. 223–224.

Teatr w bibliotece

Do kreowania wizerunku biblioteki może przyczynić się także organizowanie amatorskich przedstawień i teatrów, które aktywizują użytkowników placówki. To użytkownicy bowiem uczestniczą w tworzeniu spektakli i w nich występują. Osoby, które oglądają przedstawienie natomiast mogą uczestniczyć w ciekawym przedsięwzięciu, przez co utrwala im się obraz biblioteki jako ciekawego miejsca. Użytkownicy zarówno tworzący przedstawienia, jak i je oglądający, poprzez takie amatorskie teatry mają możliwość kontaktu z kulturą.

Przykładami teatrów amatorskich stworzonych w bibliotece są Teatrzyk Kukiełkowy *Kacperek* oraz Teatrzyk *Biblioteczka*. Teatrzyk Kukiełkowy *Kacperek* stworzony został przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Chorzelcach. Powstał w 1991 r. w celu dążenia do aktywizacji dzieci z miejscowości. Jak twierdzą jego twórcy jest on często pierwszym kontaktem dzieci z kulturą. Teatrzyk ma obecnie w swoim repertuarze 15 przedstawień, które są oparte m.in. na baśniach (np. *Kacperek*, *Jaś i Małgosia*, *Baśń o Kopciuszku*). Podczas 25 lat istnienia w teatrzyku odgrywano także przedstawienia żywego planu. Twórcy teatrzyku starają się, by wystawiać przynajmniej jedno nowe przedstawienie na rok¹². Teatrzyk *Biblioteczka* działa w Miejskiej Bibliotece im. Z. Nałkowskiej w Wołominie. Tworzą go dzieci z pomocą rodziców i bibliotekarzy, wspólnie wybierając repertuar, szyjąc kostiumy i tworząc rekwizyty. Teatrzyk wystawiał wiele spektakli np. *Kosmici w bibliotece* z okazji Dni Wołomina¹³.

Akcje społeczno-kulturalne

Akcje społeczno-kulturalne otwierają bibliotekę na użytkowników (obecnych i potencjalnych). To otwarcie biblioteki pomaga kreować jej wizerunek ukazując ją jako ciekawe miejsce, przyjazne dla czytelnika.

Przykładami akcji społeczno-kulturalnych są Noc Muzeów organizowana przez PAN Biblioteki Gdańskiej oraz Noc Naukowców organizowana przez Bibliotekę Główną Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Noc Muzeów organizowana jest w PAN Biblioteki Gdańskiej od 2011 r. w trakcie odbywającej się w maju ogólnopolskiej akcji o tym samym tytule. Pierwsza Noc Muzeów nosiła tytuł „Noc z Janem Heweliuszem. Ze skarbca Biblioteki Gdańskiej” i prezentowano w jej czasie dzieła wybitnego astronoma zgromadzone przez bibliotekę (głównie stare druki). Uczestnicy podczas prezentacji zbiorów mogli zdobyć informacje na temat ich historii przekazywane przez pracowników. W 2012 r. Noc Muzeów odbyła się pod hasłem „Moda na książkę. Moda w książce”. Podczas trwania „nocy” odbyła się więc prezentacja starych druków, książek i czasopism z XIX wieku i pierwszej połowy wieku XX, których tematyka związana była z modą. Dodatkową atrakcją była wystawa „Z warsztatów konserwatora zbiorów Biblioteki Gdańskiej”. Przygotowano także krzyżówki na temat mody i kolorowanki dla dzieci o tej samej tematyce.

¹² MŁYNARSKA, A. Teatrzyk Kukiełkowy *Kacperek*. W: Pietrzak, M. (red). *Teatr w bibliotece*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015, s. 35–38

¹³ KUBA, E. Teatrzyk *Biblioteczka* z Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Z. Nałkowskiej w Wołominie. W: dz. cyt., s. 46–48.

Hasłem przewodnim Nocy Muzeów w 2013 r. była „Groza w Bibliotece”, czyli temat strachu i horroru. Przedstawiono źródła strachu i sposoby radzenia sobie z nim. Imprezie towarzyszyła także wystawa „Alchemicy, medycy i uczeni. Medycyna na przestrzeni dziejów” oraz konkurs na zasadzie gry miejskiej¹⁴. Hasło Nocy Muzeów w 2014 r. brzmiało „Świat biblioteki w jedną noc”. Odbyła się podczas niej prezentacja znajdujących się w zbiorach Biblioteki Gdańskiej rękopisów i starych druków, które ukazywały historię bibliotek do XVIII wieku. Ponadto zorganizowano wystawę pt. „Książki elegantki”, projekcję filmu „Droga książki” oraz pokaz ekslibrisów PAN Biblioteki Gdańskiej. Ukazano także powojenny warsztat bibliotekarza¹⁵. Tytuł Nocy Muzeów w 2015 r. „Z książką za horyzont” zainspirował do wyeksponowania zbiorów związanych z historią kartografii (np. sztambuchy jednego z gdańskich patrycjuszów). Dodatkowymi atrakcjami były spotkania z podróżnikami¹⁶.

Noc Naukowców organizowana jest od 2005 r. w państwach Unii Europejskiej z inicjatywy Komisji Europejskiej. W 2009 r. do akcji przyłączyła się Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Akcja odbywająca się w ostatni piątek września ma na celu przybliżenie społeczeństwu świata naukowców. Podczas pierwszej Nocy Naukowców odbyły się m.in.: wystawy fotograficzne: „Biblioteki Europy”, „Remont w Bibliotece” i „Przyłapani na czytaniu”, elektroniczne regały komputerowe „Mroczny świat magazynów biblioteki” oraz spotkanie autorskie pt. „Jeszcze człapię”.

Druga Noc Naukowców z 2010 r. odbyła się pod hasłem „Nowe szaty Gutenberga”. Zorganizowano podczas niej dwa pokazy. Podczas pokazu „Od rękopisów do tabletu” przedstawiono ewolucję postaci książki przeprowadzono warsztaty „W pracowni Jana Gutenberga”. Uczestnicy warsztatów mieli możliwość wykonania pieczęci metodą suchych czcionek, składania tekstu i druku papieru na suchej prasie. Drugi pokaz „Nowe szaty Gutenberga, czyli jak zmieścić 100 książek w jednej kieszeni” dawał możliwość poznania elektronicznych książek. Pod hasłem „Jak wszyscy to wszyscy” odbył się pokaz sprzętu i technik, dzięki którym niepełnosprawni mają dostęp do wiedzy. Prezentowano także wystawy np. „Śląsk okiem naukowca”¹⁷. W kolejnych latach w Bibliotece Głównej Politechniki Śląskiej w Gliwicach także odbywały się Noce Naukowców, a w 2015 r. odbyła się ona w Gliwicach oraz w filii w Rybniku.

Podsumowanie

Istnieje wiele sposobów na kreowanie wizerunku biblioteki, tak aby w społeczeństwie powstał obraz instytucji otwartej na czytelnika, żywej, ciekawej. Imprezy społeczno-kulturalne

¹⁴ OTTO, M. Noc Muzeów w bibliotece – z doświadczeń PAN Biblioteki Gdańskiej. W: Wojciechowska, M. (red). *Sfera kultury, sfera nauki współczesny obraz biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydaw. Edward Mitek, 2014, s. 279–286.

¹⁵ Świat biblioteki w jedną noc. W: *PAN Biblioteka Gdańska* [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.bgpan.gda.pl/aktualnosci.php?aktualnosci=88>.

¹⁶ Z książką za horyzont – Noc Muzeów. W: dz. cyt. [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.bgpan.gda.pl/aktualnosci.php?aktualnosci=106>.

¹⁷ OBRZUT, A., PILICHOWSKA, G. Noc Naukowców w bibliotece akademickiej jako metoda integrowania społeczeństwa lokalnego. W: Pugacewicz, J.H., Zybert, E.B. (red.). dz. cyt., s. 91–96.

– festiwale, amatorskie teatry czy akcje społeczno-kulturalne – to tylko nieliczne przykłady. Podczas imprez biblioteki mają możliwość pokazać swoje zbiory szerszej grupie odbiorców, zachęcić lokalną społeczność do odwiedzenia swoich placówek, a nawet aktywizować użytkowników i pracowników. Pokazywanie pozytywnego obrazu biblioteki jest bardzo ważne – dzięki temu biblioteka nie jest postrzegana jako miejsce nudne, ponure, w którym nic się nie dzieje. Ponadto biblioteka rozszerza swoją działalność – poza udostępnianiem zbiorów – uzupełniając działalność innych instytucji kultury. W ten sposób zaspokajane są potrzeby kulturalne czytelników, a biblioteki stają się miejscem gdzie toczy się życie społeczne i kulturalne danego regionu.

Bibliografia:

1. Idea festiwalu. W: Festiwal Czytania [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.festiwalczytania.pl/info>.
2. KRAJEWSKI, M. Instytucje kultury a uczestnicy kultury: nowe relacje. W: Śliwa, M. (red). Strategie dla kultury: kultura dla rozwoju: zarządzanie strategiczne instytucją kultury [on-line]. Warszawa: Wydaw. MIK, 2011, s. 34 [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://badania-w-kulturze.mik.krakow.pl/files/Strategie-dla-kultury.pdf>.
3. KUBA, E. Teatrzyk Biblioteczka z Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Z. Nałkowskiej w Wołominie. W: Pietrzyk, M. (red). Teatr w bibliotece. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015, s. 46–48.
4. MŁYNARSKA, A. Teatrzyk Kukiełkowy Kacperek. W: Pietrzak, M. (red). Teatr w bibliotece. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015, s. 35–38.
5. OBRZUT, A., PILICHOWSKA, G. Noc Naukowców w bibliotece akademickiej jako metoda integrowania społeczeństwa lokalnego. W: Pugacewicz, J.H., Zybert, E.B. (red.). Biblioteki. Tożsamość. Kultura. Warszawa: Wydaw. SBP, s. 91–96.
6. OTTO, M. Noc Muzeów w bibliotece – z doświadczeń PAN Biblioteki Gdańskiej. W: Wojciechowska, M. (red). Sfera kultury, sfera nauki współczesny obraz biblioteki. Gdańsk: Oficyna Wydaw. Edward Mitek, 2014, s. 279–286.
7. SÓJKOWSKA, I. Dla uczelni, dla regionu, dla środowiska: przykłady działań Biblioteki Politechniki Łódzkiej. W: Jerzyk-Wojtecka, J., Wrocławska, M. (red.). Biblioteka jako „trzecie miejsce” : międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego : materiały konferencyjne. Łódź: Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, 2011, s. 223–224.
8. Świat biblioteki w jedną noc. W: PAN Biblioteka Gdańska [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.bgpan.gda.pl/aktualnosci.php?aktualnosci=88>.
9. Z książką za horyzont – Noc Muzeów. W: PAN Biblioteki Gdańskiej [on-line], [dostęp 29.01.2016]. Dostępny w: <http://www.bgpan.gda.pl/aktualnosci.php?aktualnosci=106>.
10. ZYBERT, E.B. Wstęp. W: Pugacewicz, J.H., Zybert, E.B. (red). Biblioteki. Tożsamość. Kultura. Warszawa: Wydaw. SBP, 2013, s. 8–9.
11. Żołądowska-Król, B. Wizerunek biblioteki publicznej. Katowice: Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 2006.